

SLOVENSKI JEZIK IN DISKURZ

Literatura

Robert De Beaugrande, Wolfgang Dressler: Uvod v besediloslovje. Park, 1992
Scott Thornbury: Beyond the Sentence, Macmillan, 2005

JEZIK KOT SREDSTVO KOMUNIKACIJE

Informacije drugim ljudem posredujemo na različne načine – komunikacijske pojavitve.

VRSTE SPORAZUMEVANJA/KOMUNIKACIJE

Poskusite se spomniti, pri koliko različnih verbalnih komunikacijskih pojavitvah ste bili danes udeleženi kot avtor oziroma kot sprejemnik, t.j. aktivno, pasivno ali interaktivno? So komunikacijske pojavitve potekale v pisni ali govorni obliki?

Primeri

- radijske novice
- dve strani romana
- klepetanje s prijateljem
- branje el. sporočil, odgovarjanje nanje
- poslušanje prijateljičinega telefonskega pogovora
- pisanje seznama stvari, ki jih morate danes opraviti
- pisanje domače naloge
- pisanje zapiskov itd.

b) Pisno in govorno sporazumevanje/komunikacija

V čem se razlikujeta?

Govorjeni jezik:

- o Poteka **hitro, neposredno**
- o **brez** vnaprejšnje priprave, ga **ni mogoče urejati**/popraviti, ga ni mogoče izbrisati
- o nenačrtovan, **spontan**
- o pogosto **oseben**
- o govorec in poslušalec sta udeležena v **isti komunikacijski situaciji**
- o **interaktiven**
- o pogosto vsebuje **slovnične nepravilnosti**

- o pomemben del govornega jezika je tisto, **kar vidimo (govorica telesa)**, in **slišimo** (poudarek, intonacija itd.) itd.

Pisni jezik:

- o zanj potrebujemo **več časa**
- o **bralec** navadno **ni** navzoč
- o ponavadi imamo **čas**, da pisno besedilo **načrtujemo**, sestavimo, **uredimo**, pregledamo
- o pisni jezik je navadno slovnično **pravilen**,
- o pogosto **neoseben**
- o **ni omejen** s časom in krajem
- o postopek pisnega izražanja je **naučen**
- o **trajen zapis** itd.

BESEDILO ALI NE-BESEDILO

1. *Vrečko s čajem prelijte z vrelo vodo in pustite stati 5 minut.*

2. *Žan,*

Hvala za cede.

ana

3.

Pred univerzo je park.

Ima sodobno tramvajsko omrežje.

On ima bazen.

Imam vstopnice za gledališče.

V Riu je nekaj čudovitih plaž.

Z okna imajo lep razgled.

4.

Suzana vstane zgodaj in se stušira. Ne zajtrkuje. Na delo se pelje z avtom. Na delo pride pet do devetih. Do pisarne gre z dvigalom. Ob enajstih si privošči cigareto in kavo. Kosilo ima ob pol dveh. Delo konča ob šestih. Potem gre na tečaj italijanščine. Domov se vrne pozno. Potem gleda televizijo. Večerja ob enajstih. Spat hodi zelo pozno. Suzana živi zelo napeto življenje. Tudi vi živite kakor Suzana?

5. *I like a pumpkin.*

I like a celery.

Go toward the 21st century.

6. so go
go so
sl ow
go oh
low ow
oh 12

7. YOU ARE NOW
ENTERING
THE HUMAN HEART

Katero teh sedmih »komunikacijskih pojavitev« lahko imenujemo besedilo? Zakaj?

- Kdaj neki »komunikacijski pojavitvi lahko rečemo »besedilo«?
- V čem se besedilo razlikuje od ne-besedila?
- V čem se besedila razlikujejo med seboj?
- Kako delujejo besedila?

Odgovore na ta vprašanja daje **besediloslovje**, veda o besedilih, ki opisuje in pojasnjuje **skupne značilnosti in razlike med besedili in tipi besedil**, kakšne kriterije naj izpolnjujejo, kako so tvorjena in kako delujejo v človeški interakciji.

Besedila, uporabljena v diskurzu. Različni tipi besedil (prometni znak, otroška pesem, časopisni članek, naravoslovni učbenik, dialog, poezija).

BESEDILA, UPORABLJENA V DISKURZU

Besedilo je »komunikacijska pojavitev«, ki mora izpolnjevati **7 kriterijev besedilnosti**.

Nekomunikativna besedila so obravnavana kot ne-besedila.

7 KRITERIJ BESEDILNOSTI (TEXTUALITY):

1. **kohezija** (cohesion)
2. **koherenca** (coherence)
3. **situacijskost** (situationality)
4. **medbesedilnost** (intertextuality)
5. **namernost** (intentionality)
6. **sprejemljivost** (acceptability)
7. **informativnost** (informativity)

1. Kohezija je način, kako so **sestavine površinskega besedila** (besede, ki jih slišimo ali vidimo) med seboj **povezane**. Površinske sestavine so odvisne druga od druge v skladu s slovničnimi oblikami in konvencijami. Kohezija torej temelji na **slovničnih odvisnostih**. Slovnične odvisnosti v površinskem besedilu so glavni signali za razbiranje pomenov in jezikovnih rab.

Samo kohezija ne odloča o smislu besedila.

2. Koherenca so načini, na katere se **komponente besedilnega sveta** medsebojno dostopne in relevantne. Komponente so konstelacije pojmov in relacij oz. odnosov, na katerih temelji površinsko besedilo. Relacije so vezni členi med pojmi, ki v besedilnem svetu nastopajo skupaj.

Koherenčne relacije (vzročnost, omogočenje, razlog, načrt, namen, časovne bližine itd.)

Inferiranje = dodajanje lastnega znanja z namenom, da bi besedilni svet povezali.

Smisel še ne izhaja iz besedila samega, temveč iz interakcije med védenjem, predstavljenim v besedilu, na eni strani, in shranjenim vedenjem o svetu.

3. Namernost. Nanaša se na **hotenje tvorca** besedila, naj ponujeno jezikovno gradivo **predstavlja koherentno in kohezivno** besedilo, ki bo služilo za uresničitev tvorčevih **namer**, npr. za posredovanje vedenja ali za doseg cilja, ki je določen v nekem načrtu

4. Sprejemljivost. Pripravljenost sprejemnika besedila, da v danem nizu pojavitev **vidi kohezivno in koherentno** besedilo, ki je zanj koristno ali relevantno. Ta pripravljenost je odvisna od **dejavnikov**, kot so tip besedila, socialno in kulturno okolje in zaželenost ciljev.

5. Informativnost. Količina pričakovanosti oz. nepričakovanosti predstavljenih sestavin besedila. **Vsako** besedilo je na neki način **informativno**.

6. Situacijskost. Dejavniki, ki **napravijo besedilo** glede na komunikacijsko situacijo **relevantno**. **Smisel in rabo** besedila določa **situacija**. Situacijskost vpliva na **sredstva kohezije**.

7. Medbesedilnost. Dejavniki, ki povzročijo, da je **uporaba** določenega besedila **odvisna** od **poznavanja** enega ali več že **prej spoznanih besedil**.

Medbesedilnost je na splošno **odgovorna za razvoj tipov besedil** kot razredov besedil s tipičnimi vzorci lastnosti. Pri besedilnih tipih, kot so parodije, kritike,

polemike ali ocene, mora tvorec besedila nenehno upoštevati poprejšnje besedilo, z njim pa mora biti vsaj nekoliko seznanjen tudi sprejemnik.

Ti kriteriji funkcionirajo kot konstitutivna načela komunikacije s pomočjo besedil: ta določajo in ustvarjajo kot besedilno komuniciranje prepoznavno vedenjsko obliko, ki se lahko poruši, če ta načela niso upoštevana.

The effectiveness of textual communication is related to the extent to which a text upholds some if not all of the following standards of textuality:

1. *Cohesion: the diverse relations which hold among the words, phrases and sentences of a text.*
2. *Coherence: the range of conceptual relations underlying surface continuity.*
3. *Situationality: the way utterances relate to situations.*
4. *Intertextuality: the way utterances relate to other utterances and ultimately to other texts performing relevant functions.*
5. *Intentionality: the purposes for which utterances are used.*
6. *Acceptability: text receiver's response.*
7. *Informativity: the extent to which texts or parts of texts may be expected, known or unknown, etc.*

KOHEZIJA

- **način**, kako so **sestavine površinskega besedila** (besede, ki jih slišimo ali vidimo) med seboj povezane.
- Površinske sestavine so odvisne druga od druge **v skladu s slovničnimi oblikami in konvencijami**.
- Kohezija torej temelji na **slovničnih odvisnostih**.
- Samo kohezija pa ne odloča o **smislu besedila**.

Cohesion: the diverse relations which hold among the words, phrases and sentences of a text.

Pred univerzo je park.

Ima sodobno tramvajsko omrežje.

On ima bazen.

Imam vstopnice za gledališče.

V Riu je nekaj čudovitih plaž.

Z okna imajo lep razgled.

Stavki niso povezani. Razvrstili bi jih lahko po poljubnem vrstnem redu.

Suzana vstane zgodaj in se stušira. Ne zajtrkuje. Na delo se pelje z avtom. Na delo pride pet do devetih. Do pisarne gre z dvigalom. Ob enajstih si privoščiči cigareto in kavo. Kosilo ima ob pol dveh. Delo konča ob šestih. Potem gre na tečaj italijanščine. Domov se vrne pozno. Potem gleda televizijo. Večerja ob enajstih. Spat hodi zelo pozno. Suzana živi zelo napeto življenje. Tudi vi živite kakor Suzana?

To besedilo ni skupek ločenih stavkov. Osebek (Suzana) se vseskozi ponavlja. Vsi stavki se navezujejo na osebek Suzana. Tudi drugi samostalniki sodijo v sorodno leksikalno verigo.

Stabilnost besedila kot sistema se vzpostavlja in ohranja s pomočjo **kontinuitete pojavitve**. Najočitnejše se to kaže v jezikovne sistemu **skladnje** (sintakse), ki vsiljuje svoje organizacijske vzorce površinskemu besedilu.

VRSTE KOHEZIJE:

- o LEKSIKALNA
- o SLOVNIČNA
- o DISKURZNA

V tesno povezanih enotah, kot so fraze, delni stavki in stavki, se kohezija ohranja v vstavljanjem elementov v slovnične odvisnosti. V daljših odlomkih besedil je poglavitna operacija ugotavljanje, kako se da že uporabljene elemente in vzorce **ponovno uporabiti, spremeniti ali strniti**.

Kohezivna sredstva pripomorejo k **stabilnosti** in, kjer je to mogoče, h **gospodarnosti**.

LEKSIKALNA KOHEZIJA:

- neposredna ponovitev
  - o besedne družine
  - o sopomenke, protipomenke
  - o nadpomenke
  - o besede, ki sodijo v isto pomensko polje
  - o leksikalne verige
  - o besedne zveze

1. PONOVIJEV/PONOVNA POJAVITEV

Pri spontanem govoru so ponovne pojavitve pogoste, saj je malo časa za načrtovanje. Kadar pa je na voljo več časa in obdelovalnega potenciala za tvorjenje besedila, običajno **poskušamo ponovitve omejiti**. Kadar so neobičajno pogoste,

zmanjšamo informativnost. Ponovne pojavitve se uporabljajo predvsem tedaj, kadar želimo **poudariti in okrepiti svoje stališče** ali izraziti **presenečenje**, pri **zavrnitvi**. V poetičnih besedilih kohezijo motivirajo njene povezave s pomenom.

a) **Popolna ponovna pojavitev** je ponovitev elementov.

Primeri.

This little piggy went to the market.

His little piggy stayed at home.

This little piggy had a roas beef.

This little piggy had none.

This little piggy cried all the way home, wee, wee, wee.

And miles to go before I sleep,

And miles to go before I sleep.

Konec meseca bo v Ljubljani potekala konferenca o klimatskih spremembah. Konferenca naj bi pomenila pomemben mejnik v reševanju okoljskih sprememb.

b) **Delna ponovna pojavitev** je ponovitev že uporabljenih elementov, vendar **pretvorjenih** v druge **besedne vrste**. Na ta način uporabimo že aktiviran pojem še enkrat, njegov izraz pa prilagodimo različnim sobesedilom – **PARAFRAZA**: ponovna pojavitev **iste vsebine v spremenjenem izrazu**.

- **Sopomenskost/protipomenskost** (sinonimija/antonimija) Pri tem je treba upoštevati referenco.

Konec meseca bo v Ljubljani potekala konferenca o klimatskih spremembah. Simpozij naj bi pomenil pomemben mejnik v reševanju okoljskih sprememb.

Sosedova gospa pričakuje otroka. Noseča je šest mesecev.

Martin je vesel fant. Nikoli ni žalosten.

- **Napomenskost/podpomenskost**

Južno sadje vsebuje veliko vitamina C. Priporočljivo je, da limone in pomaranče uživamo vsak dan.

Niti za kruh nima. Podpomenska za hrano v slovenščini. (ne povsod; riž...)

Tehnike ponavljanja se **uporabljajo** predvsem **v situacijah**, kjer imata lahko **stabilnost in natančnost vsebine** pomembne praktične **posledice**, kot npr. pri uporabi **pravnih besedil** v vsakdanjem življenju.

Odlomek iz sindikalne pogodbe:

Z izjemo odkritij in iznajdb, narejenih med odobreno zaposlitvijo zunaj univerze, je odkritje ali iznajdba, ki je narejena bodisi na področju, na katerem raziskovalca zaposluje univerza, bodisi z uporabo univerzitetnih sredstev, ugodnosti, materiala, opreme, osebja ali tehnoloških informacij – last univerze in izumitelj si bo z njo delil dobiček.

Vsakdanji jezik redko potrebuje takšno **stopnjo natančnosti**. Pogosteje se uporabljajo kohezivna sredstva, ki površinsko besedilo skrajšajo ali poenostavijo, čeprav pride pri tem do določene **izgube preciznosti**.

VAJA - Leksikalna kohezia

Poiščite primere leksikalne kohezije.

*Za naravno zagorel izgled in optimalno nego kože skozi celo leto, NIVEA Body prinaša omejeno serijo linije **Summer Beauty losjon za telo** v dveh različicah: za svetlo in temnejšo kožo. Izboljšana formula Summer Beauty losjona za telo, koži daje vlažnost in čvrstost, s postopnim učinkom samoporjavitve za ženske, ki želijo svojem telesu vsakodnevno omogočiti kvalitetno nego, ki kožo vidno naredi lepšo.*

Z redno uporabo Summer Beauty losjona za telo bo vaša koža vsak dan postopoma dobila naravno zagorelo polt, dodatek olja grozne peške pa bo vašo kožo lepo učvrstil.

VAJA – Parafraziranje

Parafrazirajte besede, ki so nosilci pomena

Pri Doris Lessing ne gre le za besede

Tisti, ki odboru za podeljevanje Nobelove nagrade za književnost očitajo, da je pri svojih odločitvah preveč političen, se motijo. Avtorjem izven anglo-ameriške literarne tradicije so namreč ideje še vedno enako pomembne kot slog pisanja.

Letošnja dobitnica Nobelove nagrade za književnost je 87-letna britanska pisateljica Doris Lessing, široko uveljavljena avtorica, ki je glavnino svojega ustvarjalnega opusa verjetno že napisala, vključno s prelomno Zlato beležnico. O podelitvi nagrade Lessingovi se je v zadnjih 40-ih letih precej govorilo, toda tudi njo je podelitev nagrade letos presenetila. Konec koncev,

kako lahko nagrada v tem času sploh še koristi Lessingovi oziroma še pomembneje – njenemu delu?

V Evropi se za avtorja, ki bi lahko bil med dobitniki Nobelove nagrade, uporablja prav poseben izraz. Vsaka še tako majhna država ima enega, včasih celo dva. Litva Tomasa Venclova, Estonija Jeana Kaplinskega in Jaana Krossa, Sloveniji Tomaža Šalamuna in morda tudi Draga Jančarja. V nasprotju z anglo-ameriškim svetom, kjer so vir nacionalne kulture ali vsaj nacionalnih razprav pisatelji, so drugod to pogosto pesniki. Ti igrajo pomembno vlogo v zgodovini marsikatere evropske države, saj so se nacionalne države velikokrat formirale ali se vsaj zavedle svojega obstoja istočasno z razvojem domačega pisanega jezika in književnosti. Ti pesniki torej niso le obogatili narodovega pisnega izročila, ampak se hkrati udeležili tudi veličastnega boja za samostojnost in svobodo.

Pogosteje kot ponavljanje se v **vsakdanjem** jeziku uporabljajo **kohezivna** sredstva, ki površinsko besedilo **skrajšajo** ali **poenostavijo**.

SLOVNIČNA KOHEZIJA

- reference
  - o anafora
  - o katafora
- substitucija
- elipsa
- junkcija
- glagolski čas in aspekt

1. REFERENCA

- Elementi **v besedilu** se **nanašajo (koreferirajo)** na **druge** elemente bodisi **v besedilu** ali **zunaj** njega in ravno ta povezanost besedilo »drži skupaj«, **povezuje stavke** med seboj in **tekst s kontekstom**.
- Referenco dosežemo z **RABO ZAIMKOV** (osebnih, kazalnih, oziralnih)

a) **Anafora**

= je najbolj **preprosta** oblika reference. **Identiteta** pojmovne **vsebine**, ki se ohranja, je **vneprej razjasnjena**: uporaba za-oblike po koreferirajočem izrazu.

Pa moj fantič se izmed vseh spozna,

*ker on zelen, zelen pušeljč ima.
Pa le naj ga ima, pa le naj ga ima,
saj mu ga je dala ljubica.*

b) **Katafora**

= Manj običajna oblika reference je katafora, kjer je na prvem mestu **koreferirajoči zaimsek**, identiteta elementa/pojmovne skupine pa se **razjasni kasneje**. To vrsto reference uporabljamo samo tam, kjer želimo doseči **stilistični učinek**.

Čeprav ga ne maram, sem Petra vseeno povabila na zabavo.

He's played junkies and city slickers, Jedi knights and US rangers. He's at home in Hollywood boulevards and Glasgow tenements. He spends his life in the arms of beautiful women and is happily married ... . It seems Ewan McGregor can do anything he wants.

Katafora povzroči trenutni problem v površinskem besedilu in bralca potisne v zgodbo.

Le kdo bi si to mislil! V eni uri je končal!

*When **he** came in, John tripped over the suitcase.
Ko je prišel, se je John spotaknil ob kovček.
Ko je John Prišel, se je spotaknil ob kovček.*

Zaimki se lahko nanašajo tudi na pojmovne elemente zunaj besedila

a) **Ilustracija:**

This is a Roman valve that allowed water to be pumped uphill. Water would then come out of fountains such as the one shown here.

b) **Neposredno fizično okolje:**

On his way home he met up with a rabbit, who said, 'Those are beautiful boots, indeed. May I try them on, please?'

2. **SUBSTITUCIJA**

- Določene **besede** lahko **nadomestijo propozicijo**, izraženo v **prejšnjem stavku**.

Še danes mi je žal, da nisem poskočil in ga zvezal. Moral bi storiti tako.

A: Naj jo pokličem in se ji opravičim?

B: Naredi tako.

On preveč misli. Taki so nevarni.

- **Specifičnost:**

Raba za-oblik se spreminja tudi glede na njihovo specifičnost. Zaporedje se običajno začne z **najbolj specifično** in določeno vsebino in se pomika k drugi skrajnosti: lastno ime, specifičen opis, splošen razred, za-oblika.

Napoleon je prispel na grad. Zmagovalec pri Austerlitzu je bil odlično razpoložen. Še nikoli nisem videl tako vznesenega človeka. Ni mu zmanjkalo besed.

- **Izjema (stilistično sredstvo -učinkovitost)**

In kdo je vstopil, če ne častitljivi stari mož, v katerem je metropolit takoj prepoznal enega od svetnikov, nikogar drugega kot častitljivega Sergeja.

Primer nejasne reference

Velika črnorumena raketa je stala v puščavi Nove Mehike. Njena neto teža je bila pet ton.

3. ELIPSA

- Sredstvo, ki **prispeva** k **zgoščevanju** in **učinkovitosti**.
- Pri elipsi besedo ali frazo **izpustimo**, **namesto** da bi jo **ponovili**, vendar pa mora biti iz besedila **razvidno**, kateri elementi manjkajo.

Vedno oponaša prijatelje, ne da bi vedel zakaj.

Elipsa je navadno anaforična (popolna struktura se pojavi pred eliptično)

Omara je vendar čedna! Posebno intarzija!

Marko vedno naredi domačo nalogo, Špela pa ne.

4. JUNKCIJA – JUNKTIVNI IZRAZI – VEZNIKI

- sredstvo za signaliziranje **odnosov** med **dogodki** in **situacijami**
- Glavni tipi

- o **Konjunkcija:**
povezuje enote z enakim statusom
- o **Disjunkcija:**
povezuje dve alternativni
- o **Kontrajunkcija:**
povezuje enote z alternativnim statusom
- o **Subordinacija:**
povezuje enote, pri katerih je status ene odvisen od statusa druge;
odnos vzroka in posledice
- o **Časovna bližina**

a) **KONJUNKCIJA:**

- in, pa, poleg tega, tudi, nadalje ...
- Kadar želimo povezati dva, drug od drugega **soodvisna dogodka**.

Tudi jaz sem bil nekoč dober – in poln zaupanja – in nobenega poroga ni bilo v mojih besedah... in marsikatero rano sem tiho prenašal.

Churchill je nekoč dejal, da je najmanjše priznanje sovražniku že začetek lastnega poraza. In tako sem zavestno lezel v lastni poraz.

b) **DISJUNKCIJA:**

- ali, ali-ali, bodisi-bodisi, oziroma ...
- povezuje dve **alternativi**

Lida pride domov na dva načina, ali tiho kot mačka ali pa hrupno kot topotajoč konj.

c) **KONTRAJUNKCIJA:**

- pa, a, toda, ali, vendar, sicer (katafora) ...
- izraža **kontrast**

Vreme ob koncu tedna bo sicer grdo, vendar si lahko vseeno privoščimo kratek izlet v naravo.

Zaželela si je sladoleda, a pri sebi ni imela denarja.

d) **SUBORDINACIJA:**

- ker, zato, saj, kajti ...
- izraža **razmerje med vzrokom in posledico**.

Vsak dan se odpravi na daljši sprehod, saj mu je tako svetoval zdravnik.

Vpisali so ga v tečaj španščine, ker je pokazal velik smisel za tuje jezike.

- e) ČASOVNA BLIŽINA:
- nato, preden, potem, kadarkoli, medtem ko.
o **zaporedna bližina**

Najprej je pospravila stanovanje, nato je začela kuhati.

- o **časovno sovpadanje**

Medtem jo so se prepirali, je vlomilec odnesel televizor.

- o **verižni stik**

Vzrožil je, ko je izvedel, da so si premislili.

5. GLAGOLSKI ČAS IN ASPEKT

Sredstva za razlikovanje

- a) preteklega, sedanjega in prihodnjega **časa**
- b) **trajanja** in posameznih točk
- c) **prejšnjega** in naslednjega
- d) **končanega** in nedokončanega

Nekatera teh razlikovanj izhajajo predvsem iz perspektive uporabnikov besedila v trenutku komunikacije, druga od umeščenosti situacij ali dogodkov v besedilnem svetu. Če besedilnost temelji na kontinuiteti, vidijo uporabniki besedila dogodke in situacije besedilnega sveta v medsebojni povezavi.

VAJA: Pogoste kohezivne napake

1. *V Milanu je Avguštin obiskal mestnega škofa, znamenitega Ambroža, ki je bil prijatelj in svetovalec Avguštinove matere Monike.*
2. *Tam je Avguštin, bodisi ker je bil v mestu tujec in ker si je želel družbe intelektualcev, ali pa zato, ker ga je prosila njegova mati Monika, v Milanu obiskal prijatelja njegove matere, slavnega škofa Ambroža.*
3. *Dokler ni popolnoma prevladal krompir, so se Irci večinoma prehranjevali z žitaricami in mlečnimi izdelki, kot so posneto mleko, mehki sir in sirotka. Ne pa smetana. To so umetli v maslo, jo posolili, del obdržali zase, ostalo pa prodali.*
4. *Samo 20 odstotkov študentov ima redno prehrano, pa še to jih večina obiskuje restavracije s hitro prehrano.*

5. *Nekaj vode je možno ponovno uporabiti, a jo je treba prej prečistiti, sicer pa za namakanje, kjer se porabi tudi največ vode, le-te ni mogoče obnoviti.*

VAJA: Kohezivna sredstva

V besedilu poiščite kohezivna sredstva

Buče in brezzobe čarovnice

Noč čarovnic v Sloveniji, Halloween v ZDA

pet, 31.10.2008

*V Sloveniji se je noč čarovnic, pojav, ki smo ga v drugi polovici 90. let 20. stoletja začeli prevzemati iz angleško govorečih dežel, že dobro uveljavila. Etnologinja **Bojana Omersel Weeks** meni, da se bo noč čarovnic v Sloveniji zagotovo ohranila in se v nekaterih pogledih še okrepila - tudi v tistih pogledih, ki jih do zdaj nismo prevzeli, so pa dobro znani v ZDA.*

Nekatere šole, knjižnice in muzeji po Sloveniji v dneh pred nočjo čarovnic organizirajo različne delavnice, na katerih otroci izrezujejo buče ali pa že izrezano prinesejo s seboj in potem tekmujejo čigava je lepša. Na balkone, okna ali vhodna vrata ob 31. oktobru postavljajo izdolbeno bučo z izrezanimi očmi in usti, v notranjosti buče pa gori sveča.

Na nekaterih delavnicah pa si lahko poslikajo obraz in izdelujejo čarovniške pripomočke. Posebne prireditve in zabave pripravljajo tudi v različnih društvih, lokalih in hotelih. Izbirajo naj čarovnice, naj bučo ali naj čarovniški trik.

Halloween v ZDA praznujejo predvsem otroci, ki našemljeni v čarovnice in duhce na predvečer hodijo od vrat do vrat z besedami "Trick or treat", kar pomeni vabilo k darovanju, sicer naj bi dom zadela nesreča. Po domovih jih obdarijo z bonboni, dobijo pa lahko tudi denar, pravi Omersel Weeksova, ki je poročena z Američanom in se v njeni družini tudi zato pripravijo na noč čarovnic. Skupaj z otrokoma izdolbejo buče in izrežejo luknje za oči in usta, tako da so čim bolj strašljive, ter jih postavijo na balkon. Pred garažna vrata obesijo lutko čarovnice. Pravi, da jim v času pred 31. oktobrom tudi sorodniki iz ZDA pošljejo različna darilca ob tej priložnosti, kot so čarovnice, pajki ali duhovi.

Newyorška parada na noč čarovnic oziroma halloween velja za največji tovrstni ameriški dogodek. Letos bodo obeležili njeno 35-letnico, rdeča nit pa bodo duhovi. Newyorška parada vsako leto pritegne okrog dva milijona gledalcev in na tisoče udeležencev iz vsega sveta.

Praznik zaznamujejo črna in oranžna barva, buče, maske in sladkarije, v ZDA pa ga na ta način slavijo od leta 1921.

Praznovanja noči čarovnic izhajajo iz starega keltskega običaja. Kelti so verjeli, da je 1. november začetek novega leta, da na predvečer tega prehoda pridejo na zemljo vsi duhovi in mrtvi ter da naokoli letajo čarovnice. Kasneje je pri Angležih ob sprejetju krščanstva postal ta dan Hallowe'en, kar je skrajšano iz All Hallow Even - večer vseh svetih.

KOHERENCA

Kaj besedilu daje smisel?

- **Kohezivna sredstva** skrbijo za to, da besedilo »**drži skupaj**«. Besedilo pa mora imeti tudi **smisel**, biti mora **koherentno**.
- Oba kriterija besedilnosti sta **med seboj povezana**.

- kako doseči koherentnost besedila?

- in v kakšnem odnosu sta koherenca in kohezija besedila?

Besedilo iz otroške enciklopedije. Stavki so pomešani. Spravite jih v pravilen vrstni red. S katerimi jezikovnimi oz. nejezikovnimi elementi/sestavlinami ste si pomagali, da ste stavke spravili v red?

- a) Dve leti zatem je že igral na koncertih v velikih evropskih mestih.*
- b) Mozart je pisal cerkveno glasbo, opere in zložil skoraj 50 simfonij.*
- c) Avstrijski skladatelj Mozart je bil glasbeni genij.*
- d) Trdo je delal, zaslužil pa je malo denarja in umrl reven pri petintridesetih letih.*
- e) Skladati je začel pri petih letih.*

Izvirno besedilo:

Avstrijski skladatelj Mozart je bil glasbeni genij. Skladati je začel pri petih letih. Dve leti zatem je že igral na koncertih v velikih evropskih mestih. Mozart je pisal cerkveno glasbo, opere in zložil skoraj 50 simfonij. Trdo je delal, zaslužil pa je malo denarja in umrl reven pri petintridesetih letih.

Pravilen razpored stavkov v pričujočem besedilu ni odvisen samo od kohezivnih sredstev. Edini stavek je očitno povezan s prejšnjim stavkom je (a) zaradi junktivnega izraza – prislova *zatem*. Sestavka ne morejo začeti ne (a) ne (d) ne (e) zaradi reference, referent je izražen z zaimkom (on). Pričakovanja bralca pa so, da so besedilo kronološko sledilo Mozartovemu življenju.

Primer:

Trdo je delal, zaslužil pa je malo denarja in umrl reven pri petintridesetih letih. Dve leti zatem je že igral na koncertih v velikih evropskih mestih.

- O **koherentnem besedilu** govorimo, ko **ima smisel**. Nekoherentna besedila nimajo smisla. **Kohezija sama ni pogoj za koherenco**, tudi povsem kohezivna besedila so lahko brez smisla.

Primer:

Avstrijski skladatelj Mozart je bil glasbeni genij. Imel je plavalni bazen. Ta ima vedno pripravljen pravi odgovor. Voda je vrela iz vodnjakov, kakršen je ta na sliki. In zato psi še danes tečejo za zajci.

Besedilo nima smisla, kljub temu pa »**drži skupaj**«, povezujejo ga **kohezivna sredstva** – zaimki, substitucija, junktivni izrazi. Kljub temu besedilo **ni smiselno**.

- Kohezija je **površinska struktura** besedila, **neodvisna** od bralca.
- Koherenca pa je **posledica interakcije** med bralcem in besedilom.

Kohezija in koherenca ne delujeta neodvisno druga od druge. Mnogi avtorji besedil namenoma uporabljajo **kohezivna sredstva**, da bi bralci lažje sledili pomenu njihovih besedil, t.j. da bi bila njihova besedila bolj **koherentna**.

Koherenco lahko obravnavamo na dveh nivojih, na širšem - mikro nivoju in na ožjem - makro nivoju.

a) KOHERENCA NA **MIKRO** NIVOJU:

- o Pri mikro nivoju imajo bralci določena **pričakovanja** o tem, kako naj bi se propozicija (**pomen**) določenega **stavka razvijal** v stavku oz. stavkih, ki mu sledijo.

Primer:

Stavkom na levi poiščite ustrezne stavke na desni.

1. *Azijske delnice so se po šestih pozitivnih dnevih danes prvič pocenile.*
2. *Doktor Foster se je v hudem nalivu odpeljal proti Londonu.*
3. *Čarobna Provansa: posodobljene kmečke hiše v srednjeveških vaseh.*
4. *Dokaj visok odstotek ljudi, ki danes delajo z računalnikom, bom imelo v starosti težave z očmi.*
5. *Kolesa, naslonjena na pročelje fakultete, bomo odstranili.*
6. *V kozici zavrite vodo.*
7. *Obvestilo kadilcem: Prosimo, če kadite na drugi strani ceste.*

A/ Vrtovi z bazenom, osupljiv razgled, bohotni sadovnjaki, udobje, zasebnost.

B/ Prevezamete jih lahko pri vratarju, potem ko poravnate stroške kazni.

C/ Z njo prelijte čajne lističe in pustite stati 5 minut.

D/ K padcu vrednosti je prispevala skrb pred naraščanjem donosov državnih obveznic, ki negativno vpliva na rast dobičkov.

E/ Pešci ne morejo mimo.

F/ Če si boste vsako uro privoščili 10 minut počitka, teh težav ne boste imeli.

G/ Takoj ko je stopil iz avta, je bil ves premočen, zato se je obrnil in odpeljal nazaj domov.

1D, 2G, 3A, 4F, 5B, 6C, 7E

Poleg kohezivnih **sredstev (leksikalnih)**, so povezave med deli besedil tudi **logične** in prav te pripomorejo k vtisu, da je besedilo **smiselno**. Čeprav ni očitnih kohezivnih sredstev, je pomensko razmerje med obema deloma besedila očitno.

3A: dopolnilno razmerje. Drugi del vsebuje podrobnosti, specificira, kar je povedano v prvem stavku. Premik od splošnega k podrobnemu.

4F, 5B: protivno razmerje. 4F - drugi stavek rešuje problem iz prvega stavka, kontrast, ki bi ga lahko uvedli z veznikom pa. 5B – pomensko nasprotje med odstraniti : prevzeti.

1D, 7E: vzročno razmerje. Drugi stavek vsebuje vzrok za situacijo ali željo, izraženo v prvem.

2G, 6C: časovno. Besedili implicirata časovno zaporedje dogodkov. Brez časovnih prislovov domnevamo, da se je najprej zgodil dogodek, ki je omenjen prvi.

- o Koherenca, ki temelji na **pričakovanju bralca**, se dogaja tako na nivoju **celotnega besedila** kot tudi na nižjem nivoju, t.j. od **stavka do stavka**. Pri tem na vsakem mestu v besedilu, vsak stavek odraža tisto, kar se je godilo prej, in izraža pričakovanje tistega, kar bo sledilo.

Primer:

(12) Geni so nosilci vseh podatkov, potrebnih za nastanek nove rastline ali živali.

Skoraj zanesljivo lahko domnevamo, da je predhodni stavek govoril o genih in da bo naslednji stavek misel razvijal naprej in povedal kaj več oz. kaj podrobnejšega bodisi o genih bodisi o podatkih.

Preverimo:

(11) Vsak del se imenuje gen. (12) Geni so nosilci vseh podatkov, potrebnih za nastanek nove rastline ali živali. (13) Odločajo o spolu in tudi o lastnostih, ki jih podeduje.

Stavek (11) uvede pojem gen, stavek (13) pa podrobneje definira dve novi informaciji, ki ju zajemajo podatki v stavku (12).

- o Na podoben način lahko predvidimo tudi **nizanje informacij v sledečih stavkih**, pa ne zgolj zaradi kohezivnih sredstev, kot so ponavljanje, pomenska polja, reference, junkcije itd, ampak tudi zato, ker so **informacije v stavkih pojavijo na pričakovan način**.

- o **TEMA IN REMA, SNOV IN KOMENTAR**

topik (tema)	komentar (rema)
<i>dana informacija</i>	<i>nova informacija</i>
(11) Vsak del	<i>se imenuje gen.</i>
(12) Geni	<i>so nosilci vseh podatkov, potrebnih za nastanek nove rastline ali živali.</i>

- o **TEMA = odskočna deska** sporočila. Navadno nastopi v obliki **samostalniške fraze (osebka)**
- o **KOMENTAR/REMA** = tisto, kar se govorniku ali piscu **zdi »novo«** o temi, tisto, na kar mora biti poslušalec oz. bralec pozoren. Zato je **rema** tudi bolj **poudarjena**.

a) ČLENITEV PO AKTUALNOSTI:

- o tendenca, da postavimo **ново informacijo v drugi del stavka**. Nova informacija nato ponavlja **postane dana informacija** naslednjega stavka (11, 12). Lahko pa se tema ponovi, dodan pa mu je nov komentar (12, 13)

topik (tema)	komentar (rema)
<i>dana informacija</i>	<i>nova informacija</i>
(11) Vsak del	<i>se imenuje gen.</i>
(12) Geni	<i>so nosilci vseh podatkov, potrebnih za nastanek nove rastline ali živali.</i>
(13) (Oni/ Ti)	<i>Odločajo o spolu in lastnostih, ki jih podeduje.</i>

Če napovedujemo za nazaj, lahko skoraj zagotovo trdimo, da je beseda *del* tema stavka (11) ali njen sinonim tema ali komentar stavka (10).

topik (tema)	komentar (rema)
<i>dana informacija</i>	<i>nova informacija</i>
(10) <i>Različni deli vsakega kromosoma</i>	<i>so nosilci različnih »kodiranih sporočil«.</i>
(11) <i>Vsak del</i>	<i>se imenuje gen.</i>

Če gremo še dlje nazaj, nas ne preseneti, ko vidimo, da se je kromosom prenesel naprej iz stavka (9).

topik (tema)	komentar (rema)
<i>dana informacija</i>	<i>nova informacija</i>
(9) <i>V vsaki celici</i>	<i>so drobceni kromosomi.</i>
(10) <i>Različni deli vsakega kromosoma</i>	<i>so nosilci različnih »kodiranih sporočil«.</i>
(11) <i>Vsak del</i>	<i>se imenuje gen.</i>

- Komentar/rema lahko vsebuje **več kot en element** (13), od katerih je le **eden prenesen naprej**.

topik (tema)	komentar (rema)
<i>dana informacija</i>	<i>nova informacija</i>
(13) <i>(Oni/ Ti)</i>	<i>odločajo o spolu in lastnostih, ki jih podeduje.</i>
(14) <i>Nekatere podedovane lastnosti</i>	<i>so izrazitejše od drugih.</i>

Avtorji besedil tako kombinirajo vzorce teme in reme, tako da čim bolj koherentno izrazijo, kar želijo.

- Če bi **zamenjali položaj** teme in reme, bi s tem **zmedli** bralca.

Primer

Različna kodirana sporočila nosijo različni deli vsakega kromosoma. Gen se imenuje vsak del. Podatke, potrebne za nastanek nove rastline ali živali nosijo geni. O spolu in lastnostih, ki jih podedujejo, odločajo oni. Izrazitejše od drugih so nekatere podedovane lastnosti...

GENETIKA

Genetika pojasnjuje videz in vedenje živih bitij. Pri razvitih živalih obstajata dva spola, moški in ženski. Vsak posameznik proizvaja spolne celice. Če se združita moška in ženska spolna celica, ženska celica zraste v novo bitje. Vsak od staršev prenaša določene značilnosti na svoje potomce. Ta postopek se imenuje dednost.

Dednost je neverjeten postopek. Vsaka celica vsebuje drobcene kromosome, narejene iz kemične spojine z imenom DNK. Različni deli vsakega kromosoma so nosilci različnih kodiranih sporočil. Vsak del se imenuje gen. Geni so nosilci vseh podatkov, potrebnih za nastanek nove rastline ali živali. Odločajo o spolu in lastnostih, ki jih podeduje.

Nekatere podedovane lastnosti so izrazitejše od drugih. Te so dominantne. Šibkejše lastnosti so recesivne. Geni za rjave oči, na primer, prevladujejo nad šibkejšimi geni za modre oči.

Kot bralci poslušalci smo osredotočeni samo na trenuten stavke/ del besedila. Zato potrebujemo **usmeritev**, vedeti moramo, kaj se je godilo pred tem in kaj še prihaja. **Koherenca** našega besedila temelji skoraj izključno na **ustvarjanju pričakovanja**, ki mu je takoj zadoščeno.

Primer

Dednost je neverjeten postopek. > Vsaka celica vsebuje drobcene kromosome, narejene iz kemične spojine z imenom DNK.

b) **POUDAREK REME/KOMENTARJA** (v zadnjem delu stavka)

- **Podatek oz. informacije** vredne pozornosti, tiste, za katere bi si želeli, da si ji bralec (poslušalec) zapomni, naj bi zavzemale **mesto ob koncu stavka**.

VAJA

Kako bi lahko najboljše nadaljevali začeto besedilo?

- Stari Egipčani so svoje faraone pokopavali v grobnice, imenovane piramide.*
  - V Gizi blizu Kaira stojijo najslavnejše piramide.*
  - Najslavnejše piramide stojijo v Gizi blizu Kaira.*
- Nekatere piramide so narejene iz več kot dveh milijonov kamnitih blokov.*
  - Na kraj, kjer stojijo piramide, so ji privlekle skupine delavcev.*
  - Skupine delavcev so jih privlekle na kraj, kjer stojijo.*
- Piramide so gradili, da vanje shranili faraonovo truplo.*
  - V notranjosti vsake piramide je skrivni prostor.*
  - Skrivni prostor je v notranjosti vsake piramide.*
- To je grobnica, kamor so položili faraonovo mumijo.*
  - Tatovi so pokradli večino teh mumij.*

b) Večino teh mumij so pokradli tatovi.

(1) Stari Egipčani so svoje faraone pokopavali v grobnice, imenovane piramide. (2) Najslavnejše piramide stojijo v Gizi blizu Kaira. (3) Nekatere piramide so narejene iz več kot dveh milijonov kamnitih blokov. (4) Skupine delavcev so jih privlekle na kraj, kjer stojijo. (5) Piramide so gradili, da vanje shranili faraonovo truplo. (6) V notranjosti vsake piramide je skrivni prostor. (7) Grobnica, kamor so položili faraonovo mumijo je to. (8) Večino teh mumij so pokradli tatovi.

c) RAZCEPLJENI STAVKI (cleft sentences)

A/ I was mistaken in thinking that Jan paid for dinner. _____ . Jan just left the tip.

B/ Jan, Robin and I had dinner together. _____ . Jan left the tip.

Robin paid.

(It was) Robin who paid.

A/ Zmotno sem mislil, da je Janez plačal kosilo. _____ . Janez je samo pustil napitnino.

B/ Janez, Marko in jaz smo šli na kosilo. _____ . Jan je pustil napitnino.

Robert je plačal.

Robert je bil tisti, ki je plačal. = Plačal je Robert.

- **Razcepljena struktura** prispeva **dodaten poudarek** z namenom, da **nasprotuje** ali **popravi prejšnjo trditev** (A). Dana informacija je Janez. Nova informacija je Ne, Robert.

VAJA: vodeno pisanje koherentnega besedila

Napišite kratko besedilo z naslovom »Papir«

Samostojne trditve povežite v koherentno besedilo

Kitajci so iznašli papir.

Kitajci v sprva papir izdelovali iz rastlinskih vlaken.

Arabci so papir prinesli v Evropo.

To se je zgodilo v srednjem veku.

Pergament so do tedaj uporabljali za pisanje in tiskanje.

Papir je sčasoma nadomestil pergament.

Od 19. stoletja naprej so uporabljali lesno lubje za izdelovanje papirja.

Rastlinska vlakna so še naprej uporabljali za nekatere vrste papirja.

Odpadni papir danes reciklirajo za izdelavo novega papirja.

V Franciji so izdelali prvi stroj za izdelavo papirnih zvitkov.

To se je zgodilo v 18. stoletju.

Prvi papir so izdelovali ročno.

Prvi papir so izdelovali v enojnih polah.

d) SREDSTVA, S KATERIMI DOSEŽEMO KOHERENTNO BESEDILO:

- Spreminjanje zaporedja stavčnih elementov tako, da poudarjeni elementi (**nove informacije**) zasedejo mesta na **koncu** stavkov.
- Sestavljanje stavkov s pomočjo **oziralnih zaimkov** in **prislovov**.
- Spreminjanje **glagolskih oblik**.

Papir

Papir so iznašli Kitajci. Sprva so ga izdelovali iz rastlinskih vlaken. V Evropo so papir prinesli Arabci. To se je zgodilo v srednjem veku./V srednjem veku so papir v Evropo prinesli Arabci./ V srednjem veku so Arabci papir prinesli v Evropo. Do tedaj so za pisanje in tiskanje uporabljali pergament, sčasoma pa ga je nadomestil papir.

Od 19. stoletja naprej so za izdelovanje papirja uporabljali lesno lubje. Kljub temu so za nekatere vrste papirja so še naprej uporabljali rastlinska vlakna. Danes za izdelavo novega papirja reciklirajo odpadni papir.

Prve stroje za izdelavo papirnih zvitkov so začeli uporabljati v Franciji v osemnajstem stoletju./V osemnajstem stoletju so v Franciji začeli uporabljati prve stroje za izdelavo papirnih zvitkov. Prvi papir so izdelovali ročno v enojnih polah.

b) KOHERENCA NA **MAKRO** NIVOJU:

- Na makro nivoju je besedilo koherentno zato, **ker o nečem govori**, ker ima **prepoznavno temo** oz. teme (*topic*). Seveda je tema besedila pogosto tudi tema vsaj nekaterih posameznih stavkov besedila.
- Kaj določa **TEMATSKO KOHERENCO**?
  - a. **Ključne besede** (pogostnost)

dednost, geni, lastnost, celica, spol, prenašati, šibkejši...

Kaj je tema besedil, ki vsebujejo naslednje ključne besede?

a) napadalec, vratar, karton, kot, strel, žoga, igrišče, podati, gol (poročilo z nogometne tekme)

b) barva, vrata, robovi, okvir, čopič, soba, zaščititi (navodilo iz knjige Naredi si sam za barvanje vrat)

- **Temo besedila** v veliki meri vsebuje **besedišče**.

- **LEKSIKALNA VERIGA**

Primer

DEATH OF THE POET

*This year
the roof of my hive
broke open to the sky*

*my bees buzz
like anxious flies
will they learn to feed on
absence?*

*my combs are filling
with dark space.*

*Forget selling myself
to the first sweet tooth
that sniffs along*

*the night air is licking me
clean out of honey.*

*This year
the roof of my hive
gave up*

*and let everything
down.*

My
Does it matter
that the moon is pouring
through my holes?

Skozi pesem se prepletata **vsaj dve temi**. Prva je povsem **očitna** in se nanaša na čebele in med: *hives, bees (flies), buzz, combs* (satovje), *sweet, honey*. Druga tema govori o **dejanju** odpiranja, praznjenja, uničevanja. To temo na eni strani predstavljajo **glagoli**: *break open, gave up, licking me clean out of, let everything down*, na drugi strani pa **samostalniki**: *absence, dark space, holes*.

Združeni učinek teh dveh tem je uničenje in razgaljenje čebeljega panja, ki pomeni metaforo za pesnikov občutek nenadne ustvarjalne praznine. Pesem je **o nečem**.

- Kljub vsemu **ključne besede niso dovolj za koherenco** besedila. Besede v besedilu morajo biti **organizirane** tako, da
  - a) tvorijo vzorce znotraj besedila in tako, da se
  - b) navezujejo na svet zunaj besedila.

o **ODNOSI IN VZORCI ZNOTRAJ STAVKA OZ. BESEDILA (MED BESEDAMI IN STAVKI)**

- = **način**, kako se besede – oz. njihovi sinonimi in izpeljanke – **prenašajo** iz enega stavka v drugega, podobno kot se prenaša informacija. Rema enega stavka pogosto postane tema naslednjega. Takšno **prenašanje informacij** se dogaja tudi pri daljših besedilih.

(1) *Objavljena je bila okvirna različica genskega zapisa medonosne čebele – poteza, ki bo prinesla korist tako čebelam kot ljudem.*

Precej besed iz prvega stavka se prenese tudi v naslednja dva stavka (Lahko predvidimo, katere?)

(2) *Medonosna čebela (*Apis mellifera*) ima številne sposobnosti. (3) *Proizvaja med, oprahuje pridelke, znanstveniki pa jo uporabljajo za preučevanje človeške genetike, procesov staranja, bolezni in družbenega vedenja.**

Vendar pa se še precej naprej v besedilu znova pojavijo deli prvega stavka. Stavek (11) ga npr. skoraj popolnoma parafrazira z enakim ali podobnim besediščem:

(1) Objavljena je bila okvirna različica genskega zapisa medonosne čebele – poteza, ki bo prinesla korist tako čebelam kot ljudem.

(11) Objava genskega zapisa je dobra novica tako za čebelarje kot za žrtve čebeljih pikov .

- S pomočjo **številnih ponovitev** (neposrednih in posrednih) dobimo **jasno sliko** o tem, **o čem** govori besedilo, kar pripomore h **koherenci** besedila.
- KLJUČNE BESEDE se pojavljajo kot:
  - Nominalizacija
  - Sinonim (prinesiti korist = dobra novica)
  - Izpeljava (objaviti > objava)

Še celo v zadnjem stavku besedila odmeva stavek (1).

(1) Objavljena je bila okvirna različica genskega zapisa medonosne čebele – poteza, ki bo prinesla korist tako čebelam kot ljudem.

(23) Prvič se je zgodilo, da je javnosti na voljo zbrano zaporedje podatkov.

O čem govori besedilo?

Če bralec nima celostnega razumevanja besedila, če ne ve, o čem besedilo govori, potem so vsa vprašanja, ki zadevajo podrobnosti besedila, odveč.

Prva naloga pri branju besedila je, da **ugotovimo, kaj je TEMA**. Včasih zadošča že naslov, če tega ni, se mora bralec zanesti na besedilo samo.

Spoznali smo že, da so dober pokazatelj teme besedila **ključne besede**, t.j. besede, ki so nosilci pomena, in ključni stavki.

Ključne besede se ponavljajo v stavkih besedila bodisi v isti obliki bodisi v različnih drugačnih oblikah (**nominalizacija, izpeljanke, sinonimi** itd.)

- o **Ključni stavki** ponavadi **začnejo** besedilo ali pa se pojavijo blizu začetka besedila in odražajo vsebino naslova, podnaslova itd. Drugi ključni stavki besedila ponavljajo ali parafrazirajo vsaj dva ali več elementov prvega ključnega stavka.

- **VPLIV BRALČEVE PREDSTAVE O SVETU ZUNAJ BESEDILA NA RAZUMEVANJE BESEDILA - SHEMA**

Bodi previden v sadovnjaku. Tam so čebele.

Stavka se nam zdita razumljiva glede na to, kaj vemo o čebelah (da imajo rade sadovnjake, ker tam rastejo cvetoče rože in drevesa), vemo pa tudi, da čebela lahko piči. To se imenuje shema o čebeli.

- **SHEMA** = je **miselna predstava védenja**/tega, kar vemo o svetu.
- **Globina in širina sheme** pa je odvisna od posameznika.

Shema o čebelah vsebuje védenje o tem, da čebele letajo od cveta do cveta in da pičijo. K temu védenju bi verjetno lahko pridali tudi dejstva, da čebele proizvajajo med, da živijo v panjih, da brenčijo in da so neprestano v gibanju. Metafora: Priden kot čebela.

Globina in širina sheme pa je seveda odvisna tudi od posameznika: čebelarjeva shema za čebelo bo veliko bolj poglobljena kot naša.

Bodi previden v čebelnjaku. Tam so nogometni vratarji.

V shemi o čebelah ali nogometu pa bi težko našli kaj, kar bi nam pomagalo najti smisel v teh dveh stavkih. Če besedilo nima sheme, tedaj je nesmiselno.

- **SCENARIJ**

- je **pričakovani način, kako** se bo nekaj **zgodilo**.

Če v Sloveniji potujemo z vlakom, moramo storiti naslednje:

- *kupiti vozovnico pri blagajni*
- *se vkrcati*
- *poiskati prostor in sesti*
- *pokazati sprevodniku vozovnico, ko pride mimo*

Če želimo potovati z londonskim avtobusom (t.j. v drugi kulturi), moramo v današnjem času storiti sledeče:

- *kupiti vozovnico v trafiki ali na avtomatu*
- *odrezek dati vozniku*
- *poiskati sedež in sesti*

VAJA

Napišite kratek opis svojega stanovanja/hiše za nekoga, ki ga ni še nikoli videl. (5 stavkov)

Scenarij z opisom nečesa statičnega (hiše) – makroscenarij ima ponavadi informacije urejena na sledeči način.

- **Scenarij si sledi tako:**

- a) od splošnega k podrobnemu
- b) od celote k delu
- c) od velikega k majhnemu
- d) od blizu k daleč, od spredaj k zadaj, od zunaj k noter
- e) od danes k potem

- Drugi **makro-scenariji** veljajo za opisovanje **postopkov, življenjepisov in pripovedi.**

Biografija (Mozart) je ponavadi organizirana kronološko.

Časopisni članek je organiziran drugače.

Primer

Policijski pes izgubil službo

V Baslu je policijski pes izgubil službo, ker je ugriznil nedolžnega opazovalca na kraju vloma.

Šestletni nemški ovčar Shep ne bo več spremljal policistov pri delu. Ugriznjenega moškega so odpeljali v bolnišnico, kjer so mu oskrbeli rano na nogi.

Vodnika psa so poklicali, ker naj bi v neko mestno zlatarno vlomili, vlomilec pa naj bi se še skrival v stavbi. Toda medtem ko so policisti preiskovali kraj zločina, se je pes odpravil na ulico, kjer je skupina mimoidočih opazovala dogodek. Takrat naj bi ugriznil dvajsetletnega moškega.

Shep je eden izmed osmih psov, ki služijo pri baselski policiji. Predstavniki policije je povedal, da se kaj podobnega še ni zgodilo.

Dogodki si v besedilu sledijo v naslednjem vrstnem redu: kronološko

- policijski pes je izgubil službo
- moškega so odpeljali v bolnišnico
- vodnika psa so poklicali na kraj vloma
- vlomilec naj bi bil še v stavbi
- policisti si preiskovali kraj vloma
- Shep se je odpravil na ulico

- Ugriznil je moškega
- Predstavniki policije je komentiral dogodek

Članek se začne z **izidom dogodka** oz. s kratkim **povzetkom**, ki je zajet že v naslovu in šele **nato postreže s podrobnostmi**.

Namen besedila je **sporočiti novico**, ne zgolj posredovati dejstva (kot npr. geslo v enciklopediji). Časopisne novice odgovarjajo na bralčevo (četudi neodgovorjeno vprašanje) Kaj je novega? Kaj se je zgodilo? Ko to izvemo, si sledijo vprašanja Kje? Kdaj? Kdo? Kako?

!!!!

Vsa besedila so organizirana tako, da odgovarjajo na bralčeva vprašanja in to je verjetno najpomembnejši faktor za bralčevo vrednotenje koherence besedila!!!!

BESEDILO JE SMISELNO, ČE NA VSAKI TOČKI ZADOVOLJIVO IN V PRIČAKOVANEM VRSTNEM REDU ODGOVARJA NA BRALČEVA VPRAŠANJA

INTERAKTIVNA BESEDILA: V tem smislu so besedila interaktivna. Besedila **postanejo smiselna v interakciji** z bralcem.

Različna pričakovanja in posledično organiziranost besedila pogojujeta različne besedilne tipe (časopisni članek, enciklopedično geslo itd.).

BESEDILA V KONTEKSTU

Doslej smo se ukvarjali z notranjo zgradbo besedil. Ogleдали smo si določene lastnosti besedil in njihov odnos do drugih delov istega besedila, t.j. sobesedila. Vendar pa besedila ne obstajajo v vakuumu. Pišejo in berejo, govorijo in poslušajo jih določeni ljudje v določenih situacijah in določenimi nameni. Z drugimi besedami, besedilo obstaja v kontekstu. Zdaj si bomo ogledali, kako kontekst vpliva tako na ustvarjanje besedil kot na njihovo interpretacijo.

Primer:

Just cup your hands together and roll close to the outlet.

Brez konteksta si je težko - že ne že nemogoče - predstavljati, kaj stavek pomeni. Velelnik (cup, roll) daje misliti, da gre za ukaz ali navodilo, težko pa si je predstavljati, na kaj se nanaša outlet. Ko dodamo preostanek besedila, pomen postane jasnejši.

Evaporation is the most hygienic of the practical methods of hand drying. Just cup you hands together and roll close to the outlet.

Besedilo vsebuje kohezivne elemente, predvsem ponavljanje besed hand/hands. Vendar pa koherenca ni povsem jasna, dokler ne vemo, da je besedilo napisano na sušilcu za roke javnem stranišču.

Z drugimi besedami, besedila niso povezana le znotraj sebe, temveč tudi s kontekstom uporabe.

Pragmatika preučuje jezik v kontekstih uporabe in kako ti konteksti vplivajo na ustvarjanje in interpretacijo besedil. Pragmatični pomen besedila je torej odvisen od konteksta in se spreminja, za razliko od semantičnega pomena, ki se ne spreminja.

Primer

Semantični pomen besede STEAM je (glede na slovar) the hot vapour formed by boiling water. Kako pa bi razumeli isto besedo v naslednjem kontekstu?

!

STEAM

Cestna oznaka na Novi Zelandiji, ki označuje geotermalno aktivnost in opozarja voznike na možno slabšo vidljivost zaradi pare. Brez kontekstualne informacije je besedilo odprto za različne interpretacije.

VAJA: Prepoznavanje kontekstov različnih besedil

1.

Čajno vrečko prelijete z vrelo vodo. Pustite stati 3-5 minut, nato vrečko odstranite in poživljajoč, okusen napitek je pripravljen. Po želji čaj lahko ponudite z mlekom ali sladkorjem.

2.

ČAJ

Čaj se pripravlja tako, da se čajne lističe prelije z vrelo vodo. Čajne lističe naberejo z grmičevja, ki raste predvsem v Indiji, na Šrilanki in Kitajskem. Čaj je prišel v Evropo s Kitajske v 17. stoletju. V začetku so ga varili in hranili v sodčkih kakor pivo.

3.

A: Tomaž, ti v čaj vlijem mleko?
B: Čisto malo.
A: Polnomastno mleko škoduje ožilju.
A: Pa ti, Andrej? Boš kavo?
D: Tudi jaz jo bom. Hvala.

4.

Jakobu smo sledili v kavarno. Bila je nekoliko umaknjena od glavne ulice, nedaleč stran od tam, kjer smo pustili avtomobil.

"To je francoski lokal," je šepnil Jakob. "Mislim, da bo drago."

"Naročili bom le čaj," ga je potolažila mama. Sedli smo na s soncem obsijano teraso. Čaj, ki so nam ga prinesli, je bil iz metinih listov in bil je silno sladek. Mama je pokukala v čajnik. "Saj je kakor sirup," je rekla.

Določimo besedilne tipe/zvrsti?

a) po obliki

3. - transkripcija govornega besedila; obed (ponujanje, sprejemanje ponudb)
1. - navodilo (raba velelnika)
2. - informacija (neosebna)
4. - pripovedno besedilo (pretekli čas in citiranje)

2 in 4 sta verjetno odlomka daljšega besedila. *Tudi* se nanaša na neko preteklo informacijo. V 4. besedilu pisec domneva, da vemo, kdo sta Jakob in mama, ter da je bil avtomobil že omenjen. Če se še bolj poglobimo v besedilo, lahko izluščimo tudi določene domneve, ki se zbudijo pri bralcu. Besedilo 1 – navodilo – verjetno ni bilo napisano zgolj zato, da bi bralca poučili o tem, kako se pripravlja čaj, temveč spodbuja tudi pozitiven odnos do izdelka, ga promovira: izbira besed: poživljajoč, okusen. Ciljno bralstvo besedila 2 so verjetno mlajši bralci, saj je jezik sorazmerno preprost in tudi konceptualno je besedilo preprosto. (Besedilo je v resnici geslo iz otroške enciklopedije).

Ljudje v besedilu 3 se verjetno dobro poznajo, saj se tikajo, si delijo nasvete, se imenujejo po imenu, odgovori so kratki, pogovorni. Besedilo 4 je napisno v obliki spominov – prvoosebna pripoved, lahko pa je tudi leposlovno delo.

V omenjenih besedilih se tip besedila odraža z rabo jezika. Vsak tip besedila pa določajo tudi kontekstualni vidiki, kot so namen besedila, tema, ciljno bralstvo in način (pisano/govorjeno besedilo). Tako obstaja povezava med besedilom (izborom besedišča in slovničnih elementov), besedilnim tipom in kontekstom, v katerem besedilo deluje. Velikokrat lahko že na osnovi samega besedila domnevamo, v

kakšen besedilni tip sodi in v kakšnem kontekstu se pojavlja. Obratno pa lahko tudi domnevamo, kakšni besedilni tipi se pojavljajo v določenih kontekstih.

Obstaja torej povezava med besedilom (in s tem povezana izbira besedišča in slovničnih elementov), besedilnim tipom in kontekstom, v katerem besedilo deluje.

VAJA: Predvidevanje besedilnega tipa glede na kontekst.

Kakšne besedilne tipe najdemo v študentski sobi, v reviji, namenjeni najstnicam itd?

KAKO KONTEKST DOLOČA RABO JEZIKA?

Ključni dejavnik, ki določa zgradbo in jezik besedila, je njegova funkcija/namen. Halliday je definiral besedilo, kot »language that is functional«.

Besedilne funkcije:

1. referenčna/informativna: s pomočjo jezika posreduje informacije
2. ekspresivna: s pomočjo jezika izraža: čustveni odnos do stvari
3. apelativna: s pomočjo jezika vpliva na ljudi, ureja stvari (prošnje, navodila, ukazi, dajanje/odrekanje dovoljenja, obljuba, opozorilo itd.)
4. interaktivna/medosebna: s pomočjo jezika vzpostavlja in ohranja družbene odnose
5. poetična: uporablja jezik igrivo in z domišljijo

Primeri:

1. Spoštovane goste naprošamo, da pepelnike puščajo na hodniku.
Hvala za razumevanje.
(apelativna)

2. Hvala, ker ne kadite.
(apelativna, a tudi ineraktivna; semantični pomen se ne prekriva s pragmatičnim)

3. TOBAK

Tobak pridelujejo in posušenih listov tobakovca. Prvotno je ta rastlina rasla v Ameriki v divjini. V 16. stoletju so Španci tobak prinesli v Evropo. Razen v Ameriki danes tobak pridelujejo tudi v Aziji, Afriki in v Evropi.

S tobačnimi listi polnimo pipe, cigare in cigare, lahko pa jih tudi njuhamo. Kajenje je škodljiva razvada. Še posebej škodljiva je za pljuča in srce.

(funkcija je referenčna, posreduje informacije. Zadnje dva stavka vsebujeta tudi prikrito apelativno funkcijo)

4. Všeč mi je bil prvi McFlyev komad in komaj čakam izid njihovega albuma. S prijatelji smo si izmislili ples na njihovo glasbo. Zelo je zabaven. Še celo moj oče si požvižgava njihovo glasbo, ko jo sliši po radiu. Sonja iz Maribora (iz revije za najstnike; ekspresivna)

5.
. so go
go so
sl ow
go oh
low ow
oh

(Pesem – igra besed – igriva poetična funkcija)

6.
Katja,
Knjigo sem ti pustila pri vratarju. Hvala.
Lp Mateja
(medosebna z elementom informativnosti)

Pragmatika tudi pojasnjuje, kako beremo besedila. Pogosto besedila ne pomenijo tistega, kar govorijo.

KONTEKST IN REGISTER

Namen besedila torej določa nastanek besedila.

Kateri drugi dejavniki še določajo izbiro jezika pri ustvarjanju besedila?

Najpomembnejše so tri sestavine konteksta, in sicer:

1. KAJ? Kaj se dogaja, kakšna je tema – PODROČJE
2. KDO? Udeleženci, njihovi odnosi itd. - TON.
3. KAKO? – način, kako je nastalo besedilo (email, pogovor, napisani monolog itd.) – NAČIN

Tri sestavine konteksta – področje, ton in način – določajo register besedila. Različne konfiguracije teh treh dimenzij zahtevajo različno izbiro slovnice in besedišča in s to izbiro ustvarimo besedilne učinke, ki jih prepoznamo kot primerne kontekstu, v katerem je besedilo.

Primer

1.

Dragi profesor Banič,
z veseljem vam sporočam, da bomo vaš članek uvrstili v spomladansko številko naše publikacije. Ob tej priložnosti vas naprošam, da mi pošljete še abstrakt. Vnaprej se vam zahvaljujem in vas lepo pozdravljam.

Polona Pintar

2.

Draga Polona Pintar,
abstrakt vam pošiljam v prilogi. Sporočite mi, če je vse v redu.

Hvala in lp

Roman Banič

3.

Roman,
Hvala za abstrakt. Vse ok.

Polonca

PODROČJE, TON in NAČIN

Prepoznajte področje, ton in način naslednjih besedil in na osnovi kontekst.

1.

This door is alarmed.
Emergency use only.

2.

I, Thomas, take you, Margaret,
To be my wedded wife,
To have and to hold
From this day forward,
For better, for worse, for richer, for poorer,
In sickness and in health,
To love and to cherish,
Till death us do part

3.

Hi. R back yet? How was it?

C u l8r? S

Kako se v enakem kontekstu besedila glasijo v slovenščini?

BESEDILNI TIPI (ŽANRI)

Medsebojno delovanje spremenljivk področja, tona in načina določa register besedila, in se uresničuje s prilagajanjem slovnice in z rabo besedišča.

S ponavljajočo se rabo določene kombinacije registra postanejo institucionalizirane – postanejo besedilni tipi oz. žanri.

Besedilni tipi so diskurzne oblike, ki se

- ponavljajo
- so kulturno zaznamovane
- skladno s področjem, tonom in načinom je zanje značilen določen register.

Za vsak besedilni tip so značilna določena pravila, kar pomeni, da jih do neke mere določajo jih vnaprej dogovorjene norme.

Primer:

Navodila za pisanje elektronskih sporočil.

- Ne uporabljajte VELIKIH ČRK.
- Ne uporabljajte klicajev!!!!!!
- Vedno vpišite, kaj je zadeva/predmet pisma.
- Sporočilo vedno začnite s pozdravom.
- Držite se predmeta sporočila. Če želite sporočiti več zadev, rajši napišite več sporočil.
- Sporočilo preberite za sabo ter popravite morebitne pravopisne oz. slovnične napake.

Analiza besedilnega tipa:

- makro raven
- mikro raven (slovnica, besedišče)

Primerjava sorodnih besedil besedilnega tipa enciklopedično geslo.

ČAJ

Čaj pripravimo tako, da čajne lističe prelijemo z vrelo vodo. Listi so s čajnega grmičevja, ki raste predvsem v Indiji, v Šrilanki in na Kitajskem. Čaj je v Evropo prišel v 17. stoletju s Kitajske. Sprva so ga varili in hranili v sodih, kot pivo.

TOBAK

Tobak pridelujejo iz posušenih listov tobakovca. Ta je sprva rasel divjini v Ameriki. Španci so tobak prinesli v Evropo v 16. stoletju in danes tobakovec gojijo v Aziji, Afriki, Evropi in še vedno tudi v Ameriki.

S tobačnimi listi polnimo pipe, cigare in cigarete, lahko pa jih tudi njuhamo.

Kajenje je škodljiva razvada. Posebej škodljivo je za pljuča in ožilje.

SVILA

Lepo, gladko blago po imenu svila izdelujejo iz niti, ki jih predejo sviloprejke.

Sviloprejke so gosenice, ki izločajo nit. Ko gosenica doraste, sprede zapredek ali kokon in se vanj zabubi. Gosenica sprede najprej rahlo neenakomerno mrežo, ki se imenuje *svilena vata*. Nato začne presti zunanji del kokona - *kosmato svilo*.

Svilo so prvi odkrili Kitajci. Svilene niti so pobarvali in iz njih stkali blago.

Makro raven: vsebinski vzorci:

premik od splošnega k podrobnemu: definicija, ki ji sledijo podrobnejši podatki o pridelovanju, predelavi, zgodovina itd. Vrednotenje, pri tobaku in svili.

Na osnovi pridobljenih dokazov lahko sklepamo, da pri tem besedilnem tipu generična zgradba vsebuje naslednje obvezne elemente:

1. definicijo
2. podatke o gojenju
3. podatke o zgodovinskem ozadju
4. podatke o postopku pridelovanja

2 in 3 sta lahko tudi zamenljiva.

Neobvezen element je

5. vrednotenje

Skupne lastnosti na osnovi jezika.

Definicija se začne s samostalniško frazo, ki je ponovitev naslova, oz. tega dopolnjuje. Samostalniški frazi sledi glagol v generični obliki (1. os. množine, 3. os. množine; možno tudi oblika s povratnim glagolom) sledi fraza iz... / tako, da.... V angleščini se na takšnih mestih navadno uporablja pasivna glagolska oblika. Stavki so večinoma v trdilni obliki. Pri opisu zgodovinskih dejstev so akterji znani (Španci, Kitajci). Modalnosti ni, vsi podatki so predstavljeni kot nesporna dejstva.

Sintaksa

Besedila so preprosta. Povedi relativno kratke, s po enim odvisnim stavkom.

Razmerje med besedami, nosilkami pomena in funkcijskimi besedami

Ponavljanje?

Referenca?

Kontekst

Bralstvo: otroci (preproste strukture, bistveni podatki, skriti podatki - izkoriščani delavci, obiralci id.)

VAJA

Analiza besedilnega tipa internetna novica.

SLOVENSKI JEZIK IN DISKURZ – VAJE

1. Preberite besedilo in odgovorite na vprašanja

Žive sanje

Neko noč, ko je prespal pri prijateljih, so ga iz spanja prebudile žive sanje: v stanovanje je vlomil tat, vse pokradel, nato pa vse pokradene predmete zamenjal z natančnimi ponaredki.

»Sanje so bile tako žive,« je zjutraj povedal prijateljem.

Zgroženi in začudeni so odgovorili: »Kdo pa ste vi?«

a) Se katere besede ponavljajo? Katere? Zakaj?

b) Poiščite primere reference.

2. Leksikalna kohezija

a) Preberite besedilo in ugotovite, kako so povezane podčrtane besede.

Super gladko

Super gladko je razpršilo, narejeno po osupljivi novi formuli, ki gladi gube in zmečkanine na vseh vrstah blaga, ki tako postane gladko in izredno lepo. Razpršilo učinkuje hitro in je preprosto za uporabo. Razpršilo *Super gladko* je idealno za zaposlene ljudi, ki veliko potujejo. Brez skrbi ga lahko uporabljate na vseh vrstah blaga in oblačil. V svojih srajcah in oblekah boste kot novi. Pločevinka, ki vsebuje 150 ml spreja, stane le 10 evrov.

3. Referenca

Preberite besedilo in poiščite primere reference.

Ni vedela, kaj naj naredi. Mojca je pobrala potovalko in se odpravila proti izhodu. Ljudje, pri katerih naj bi živela, so ji v pismu obljubili, da bodo prišli ponjo, zato jo je začudilo, ko po uri čakanja ni bilo nikogar. So pozabili ali pa se je kaj zgodilo? Ko je Petru povedala, kam se odpravlja, se je namuznil, vendar ji ni hotel povedati, zakaj. Zunaj je sijalo sonce in bilo je vroče. Šla je po sončni ulici. Ni vedela, kam.

4. Preberite besedilo in pojasnite, kako je vsak stavek povezan s tistim pred njim in tistim za njim.

RAČUNALNIK

- (1) Računalniki so elektronske naprave, podobne kalkulatorjem.
- (2) Toda računalniki znajo več kot le pomagati reševati matematične probleme.
- (3) Znajo procesirati informacije.
- (4) To pomeni, da naložene informacije shranijo in uredijo, preden jih uporabijo za določeno nalogo.
- (5) Še več, delujejo izredno hitro.
- (6) Računalniki ne znajo misliti.
- (7) Potrebujejo navodila, t.i. programe, ki jim povedo, kaj naj z informacijami naredijo.
- (8) V vesolje lahko pošiljajo rakete, pomagajo napovedovati vreme, poganjajo stroje in z njimi lahko igramo vznemirljive igre.

5. S podatki sestavite kohezivno in koherentno besedilo, ki naj vsebuje največ 8 povedi.

GEORGE ORWELL

Rodil se je v Indiji.

Rodil se je leta 1903.

Njegovo pravo ime je Eric Blair.

V šolo je hodil na Eton.

Šolanje na Etonu je končal leta 1921.

Pridružil se je imperialni policiji v Burmi.

Pet let je delal pri policiji.

Vrnil se je v Evropo.

Opravljal je številna fizična dela.

Napisal je knjigo o teh izkušnjah.

Knjiga se imenuje *Brez denarja v Parizu in Londonu*
Boril se je na strani republikancev v španski državljanski vojni
Napisal je knjigo o tej izkušnji
Knjiga se imenuje *Poklon Kataloniji*.
Izšla je leta 1938.
Pisal je tudi romane.
Najbolj znana romana sta *Živalska farma* in *1984*.
Živalska farma je izšla leta 1945.
1984 je izšel leta 1949.
Živalska farma je parodija na komunizem.
1984 opisuje srhljivo prihodnost sveta.
Umrli je leta 1950.
Umrli je zaradi tuberkuloze.
Star je bil 47 let.

6.

S pomočjo kohezivnih sredstev in načel koherence besedilu spremenite vrstni red ter poudarke in ga napravite bolj berljivo.

Pisalo se je leto 1540, ko je odprava španskih zavojevalcev konkvistadorjev prišla v dolino reke Rio Grande in zapustila Mehiko. Belci še niso poznali doline reke Rio Grande. Tako so v notranjost prostranih področij Severne Amerike prvi vstopili ti zavojevalci. Pričakovali so, da bodo tu našli »divje ljudstvo« in zlato, ki naj bi mu prinesli civilizacijo in krščansko vero. Naleteli so na urejeno indijansko družbo v nasprotju s pričakovanju. Po več sto prebivalcev je živelo v utrjenih vaseh. Rekli so jim *peoblos*, kar v španščini pomeni »vasi«, ime, ki še danes označuje njihove naslednike.

7.

Na oblikovnem, vsebinskem in jezikovnem nivoju analizirajte naslednji besedilni tip

Respect je prva obstojna barva za lase brez amoniaka, ki popolnoma prekrije sive lase. S pomočjo rastlinskih izvlečkov aloje, olivnega olja in pšeničnih kalčkov lase neguje že med barvanjem in skrbi za večjo vitalnost, sijaj in mehko las.

Zagotavlja:

- intenziven in naraven videz
- ne poškoduje las
- je brez neprijetnega vonja
- ne peče in ne srbi
- je prijazna do okolja

KAKO DO ŽELENE BARVE IN NAVODILA ZA UPORABO

Napotki za uporabo:

Celotno količini barve Respect iztisnite v plastenko Martfix fiksirja. Vsebino stresajte toliko časa, da postane zmes homogena. Če so vaši lasje NE barvani, barvo pustite delovati cca.20 min po vsej dolžini. Če pa so vaši lasje ŽE barvani, nanesite barvo najprej na narastek cca 15 min, po preostali dolžini pa še cca. 5 min.

Po opravljenem barvanju skrbno sperite lase in vmasirajte priloženi regeneratorski.

Regeneratorski ne izpirati. Z uporabo regeneratorski bo barva bolj obstojna in sijoča.

Po nekaj minutah masiranja lasišča lase razčesite in posušite.

Opozorilo: Pred barvanjem opravite test občutljivosti na omejenem predelu lasišča, da preverite možnost alergij. Ne barvajte trepalnic in obrvi. Če pride izdelek v stik z očmi, jih temeljito splaknite. Upoštevajte navodila za uporabo. Barvo hranite izven dosega otrok. Razvijalna krema vsebuje vodikov peroksid.